רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אין מעברים את השנה על התקופה, אלא אם כן היתה תקופת תמוז חסירה אֶחָד וְעֶשְׂרִים יוֹם מחודש תשרי, ונופלת תקופת תשרי בכ"ב תשרי, אבל אם אינה חסירה אלא עשרים יום, ונופלת התקופה החדשה בכ"א תשרי, אין מעברים על כך את השנה.

הגמרא מבארת את סברות המחלוקת: וּשְׁנֵיהֶם – בין רבי יהודה ובין רבי יוסי, מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ – נחלקו בדרשת אותו הפסוק, שנאמר לגבי חג הסוכות (שמות לד כב) 'חַג הָאָסִיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה'. דהיינו, שצריך שיחול חג הסוכות שהוא זמן איסוף התבואה בתקופת השנה החדשה, כלומר, בתקופת תשרי, ולא בתקופת תמוז שהיא מן השנה שעברה. אמנם אין כוונת הכתוב ליום החג עצמו, שהרי אסור לאסוף בו את התבואה, אלא הכוונה לימי חול המועד שהותר בהם האיסוף לצורך מלאכת דבר האבד. ונחלקו התנאים, כמה ימים מחול המועד צריכים לחול בתקופה החדשה.

מַר [רבי יהודה] סָבַר, כּוּלֵּיהּ חַג בָּעֵינַן בִּתְקוּפָה חֲדָשָׁה – צריך שכל החג, דהיינו כל ימי חול המועד, יחולו בתוך תקופת תשרי, ולפיכך אם רואים בית דין שעתידה תקופת תמוז להימשך עד ט"ז תשרי, ותקופת תשרי תתחיל רק בי"ז בתשרי, צריכים הם לעבר על כך את השנה, שהרי יום אחד מחול המועד יחול בתקופה הישנה, אבל אם אין תקופת תמוז עתידה להימשך אלא עד ט"ו בתשרי, והתקופה החדשה תתחיל בט"ז בתשרי, אין מעברים על כך את השנה, שהרי כל ימי חול המועד יחולו בתקופת תשרי. וּמַר [רבי יוסי] סָבַר, מִקְצָת חַג בָּעֵינַן בִּתְקוּפָה חֲדָשָׁה – די בכך שיהיו מקצת מימי חול המועד חלים בתקופה החדשה, ולפיכך אם תימשך תקופת תמוז עד כ"א תשרי, ותקופת תשרי תתחיל בכ"ב תשרי, יש לעבר על כך את השנה, שהרי אין אפילו יום אחד מחול המועד בתקופה החדשה, אבל אם תקופת תשרי תתחיל בכ"א בתשרי אין מעברים את השנה, מאחר שמקצת מימי חול המועד יחולו בתקופה החדשה.

מברר הגמרא: מַאי קָא סָבְרִי רבי יהודה ורבי יוסי, כיצד יש לדון את היום שבו נופלת התקופה, אִי קָסָבְרִי יוֹם תְּקוּפָה גּוֹמֵר – שהיום שבו נופלת התקופה נידון עדיין כגמר התקופה הישנה, ואינו מן התקופה החדשה, אם כן בָּלָאו הָכִי נָמֵי – אף אם אין תקופת תמוז חסירה כל כך יש לעבר את השנה, שהרי לֹא לְמַאן דְּאָמַר כּוּלֵּיהּ חַג אִיבָּא – לדעת רבי יהודה הסובר שצריך שכל ימי חול המועד יחולו בתקופה חדשה, אזי אפילו אם תקופת תשרי נופלת בט"ז לחודש, עדיין אין חלים כל ימי החג בתקופה החדשה, מאחר שהיום שבו נופלת התקופה נידון כגמר התקופה הישנה, וְלֹא לְמַאן דְּאָמַר מִקְצָת חַג אִיבָּא – וכן לדעת רבי יוסי הסובר שדי בכך שיחולו מקצת מימי חול המועד בתקופה החדשה, אזי אפילו אם תקופת תשרי תחול בכ"א לחודש אין כאן מקצת חג בתקופת תשרי, מאחר שהיום שבו נופלת התקופה הוא גמר תקופת תמוז.

מבארת הגמרא: אֶלָּא בהכרח צריך לומר, דְּקָסָבְרִי יוֹם תְּקוּפָה מַתְחִיל – ששניהם סוברים שהיום שבו נופלת התקופה נידון כתחילת התקופה החדשה, ולפיכך לדעת רבי יהודה אם נופלת התקופה בט"ז לחודש תשרי, נמצא שכל ימי חול המועד הינם בתקופה החדשה, וכן לרבי יוסי אם נופלת התקופה בכ"א לחודש תשרי, נמצא שישנו יום אחד מחול המועד בתקופה החדשה, ועל כן אין מעברים על כך את השנה.

הגמרא מקשה על דברי שמואל: מֵיתִיבִי, שנינו בברייתא, יוֹם שבו חלה הַתְּקוּפָה הרי הוא גּוֹמֵר את התקופה הישנה, אלו דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, יוֹם שבו חלה תְּקוּפָה הרי הוא מַתְחִיל את התקופה החדשה. מבואר מדברי הברייתא שרבי יהודה סובר שהיום שבו חלה התקופה נידון כסיום התקופה הישנה, ושלא כדברי שמואל שביאר שלדעת הכל 'יום תקופה מתחיל'.

הגמרא מוסיפה להקשות על שמואל מברייתא אחרת: וְעוֹד תָּנְיָא – עוד שנינו בברייתא המונה כמה שיטות תנאים בענין עיבור החודש על התקופה. אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה על התקופה, אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה תְּקוּפָה [תקופת תמוז] חֲסֵרָה רוּבּוֹ שֶׁל חוֹדֶשׁ תשרי, וְכַמָּה הוא רוּבּוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ, שִׁשָּׁה עָשָׂר יוֹם, דהיינו, שאם חלה התקופה החדשה בי"ז לחודש תשרי יש לעבר על כך את השנה. אלו דברי תנא קמא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אין מעברים את השנה על התקופה, אלא אם כן היתה תקופת תמוז חסירה שְׁתֵּי יָדוֹת [שני חלקים, דהיינו שני שלישי] בְּחוֹדֶשׁ תשרי, וְכַמָּה הן שְׁתֵּי יָדוֹת בַּחֹדֶשׁ, עֶשְׂרִים יוֹם, שאם נופלת התקופה בכ"א לחודש תשרי יש לעבר על כך את השנה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, מְחַשְּׁבִין – יש לחשב איזו מן התקופות מתאחרת, שִׁשָּׁה עָשָׂר לִפְנֵי הַפֶּסַח מְעַבְּרִין – אם תקופת טבת מתאחרת ששה עשר יום לתוך חודש ניסן, ותקופת ניסן מתחילה בי"ז לחודש, אזי יש לעבר על כך את השנה, מאחר שלפי חשבון זה עתידה תקופת תשרי לחול בכ"ב לחודש תשרי, ונמצא שלא יהיו אפילו מקצת מימי חול המועד בתקופה החדשה. שִׁשָּׁה עָשָׂר לִפְנֵי הֶחָג אֵין מְעַבְּרִין – אבל אם תקופת תמוז מתאחרת ששה עשר יום לתוך תשרי, ונופלת תקופת תשרי בי"ז לחודש, אין מעברים על כך את השנה, מאחר שדי בכך שיחולו מקצת מימי חול המועד בתקופת תשרי. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אַף שִׁשָּׁה עָשָׂר לִפְנֵי הֶחָג מְעַבְּרִין – אף אם תקופת תמוז מתאחרת ששה עשר יום ותקופת תשרי חלה בי"ז לחודש יש לעבר את השנה, מאחר שהוא סובר שצריך שיהיו כל ימי חול המועד בתקופה החדשה. אֲחֵרִים אוֹמְרִים, אפילו אם אין התקופה חסירה אלא מִיעוּטוֹ של חודש, מעברים עליה את השנה, וְכַמָּה הוא מִיעוּטוֹ של חודש, אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם, דהיינו, שאם התקופה החדשה נופלת בט"ו לחודש, מעברים את השנה.

מבואר מדברי הברייתא, שלשיטת רבי יהודה די בכך שיהיו מקצת מימי חול המועד בתקופה החדשה, ושלא כדברי שמואל הסובר שלדברי רבי יהודה צריך שיהיו כל ימי חול המועד בתקופת תשרי.

מסקנת הגמרא: קַשְׁיָא – אכן דברי שמואל מוקשים הם.

הגמרא מבארת את דברי הברייתא: אָמַר מַר, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שאין מעברים השנה אלא אם כן היתה תקופת תמוז חסירה שְׁתֵּי יָדוֹת בְּחוֹדֶשׁ תשרי, שהם עֶשְׂרִים יוֹם. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, מְחַשְּׁבִין, אם מתאחרת תקופת טבת שִׁשָּׁה עָשָׂר יוֹם לִפְנֵי הַפֶּסַח, מְעַבְּרִין על כך את השנה, מאחר שעתידה תקופת תמוז להימשך עד כ"א תשרי.

שואלת הגמרא: הֵיינוּ רַבִּי יְהוּדָה – לכאורה דברי רבי יהודה ורבי יוסי שוים הם, שלדעת שניהם די שיחולו מקצת מימי חול המועד בתקופה החדשה.

משיבה הגמרא: יוֹם תְּקוּפָה גּוֹמֵר וְיוֹם תְּקוּפָה מַתְחִיל אִיבָּא בֵּינַיְיהוּ – נחלקו האם היום שבו חלה התקופה נידון כגמר התקופה הישנה או כתחילת התקופה החדשה. לדעת רבי יהודה הוא נידון כסיום התקופה הישנה, ולפיכך אם נופלת התקופה ביום כ"א לחודש תשרי מעברים את השנה, מאחר שאין אפילו יום אחד מחול המועד בתקופה החדשה, אך לדעת רבי יוסי הוא נידון כתחילת התקופה החדשה, ולפיכך אם נופלת התקופה בכ"א לחודש נמצא שחל יום אחד מן החג בתקופה החדשה ואין מעברים את השנה.

הגמרא מבררת את דברי רבי יוסי בברייתא: אָמַר מַר – שנינו לעיל בברייתא, שלדברי רבי יוסי אם נמשכת תקופת תמוז עד שִׁשָּׁה עָשָׂר לִפְנֵי הֶחָג, אֵין מְעַבְּרִין על כך את השנה. מקשה הגמרא: אֶלָּא לְדברי רַבִּי יוֹסֵי שִׁשָּׁה עָשָׂר לִפְנֵי הֶחָג הוּא דְּלֹא – רק באופן שנמשכת התקופה עד ט"ז תשרי אין מעברים השנה, הָא שִׁיבְּסַר וְתַמְנְיסַר מְעַבְּרִין – אבל אם אם היא נמשכת עד י"ז או י"ח מעברים, וְהָאָמַר שִׁשָּׁה עָשָׂר לִפְנֵי הַפֶּסַח אֵין בָּצִיר לֹא – והרי הוא אמר שרק באופן שנמשכת תקופת טבת עד ט"ז בניסן מעברים, מאחר שעתידה תקופת תשרי לחול בכ"ב לחודש, אבל בפחות מכך אין מעברים, דהיינו, שאם תימשך תקופת תמוז עד עשרים לחודש אין מעברים על כך את השנה, ומדוע נקט בדבריו רק 'ששה עשר לפני החג'.

מתרצת הגמרא: לֹא, אֵידִי וְאֵידִי [בזה ובזה] אֵין מְעַבְּרִין, שאף אם נמשכת תקופת תשרי עד י"ז וי"ח לחודש אין מעברים את השנה, וְאֵידִי – ואגב דְּתָנָא בְּרֵישָׁא 'שִׁשָּׁה עָשָׂר לִפְנֵי הַפֶּסַח' מעברים, תָּנָא נָמֵי בסיפא 'שִׁשָּׁה עָשָׂר לִפְנֵי הֶחָג' אין מעברים, אך כן הוא הדין אף בעשרים לפני החג שאין מעברים השנה.

המשך בעמוד ע

הגמרא ממשיכה לברר את דברי הברייתא: שנינו בברייתא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אַף אם נמשכת תקופת תמוז עד שִׁשָּׁה עָשָׂר לְפָנֵי הֶחָג מְעַבְּרִין על כך את השנה. מקשה הגמרא: הֵיכִי תַּנָּא קַמָּא –

לכאורה הרי זה כשיטת תנא קמא, שאף הוא סובר שאם חסירה התקופה ששה עשר יום מעברים על כך את השנה.

מבארת הגמרא: **אִיבָּא בֵּינַיְיהוּ יוֹם תְּקוּפָה מַתְחִיל וְיוֹם תְּקוּפָה גּוֹמֵר** – תנא קמא ורבי שמעון נחלקו אם יום התקופה מתחיל את התקופה החדשה או גומר את הישנה, שאם היום שבו נופלת התקופה הוא מן התקופה החדשה, אין מעברים את השנה אם נופלת תקופת תשרי בט״ז לחודש, שהרי כל ימי חול המועד חלים בתקופה החדשה, ואם היום שבו נופלת התקופה הוא מהתקופה הישנה, נמצא שאם נופלת תקופת תשרי בט״ז לחודש אין כל ימי חול המועד חלים בתקופה החדשה, ויש לעבר את השנה. ומוסיפה הגמרא: **וְלֹא מְפַיְּימִי** – אין סימן איזה מן התנאים סובר כך ואיזה כך, שהרי שניהם נקטו ׳ששה עשר יום׳, ואין אנו יודעים מי נתכוון לומר לשון זה על ׳חסרון התקופה׳, ומי על ׳נפילת התקופה׳.

הגמרא מבררת את שיטת אחרים שהובאה לעיל: שנינו בברייתא, **אֲחֵרִים אוֹמְרִים** שיש לעבר את השנה אפילו כשתקופת תמוז נמשכת רק **לְמִיעוּטוֹ** של חודש תשרי, **וְכַמָּה** הוא **מִיעוּטוֹ, אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם**. דהיינו, שאף אם נופלת התקופה החדשה בט״ו לחודש יש לעבר את השנה.

מקשה הגמרא: **מַאי קָמַבְרֵי** אחרים, הרי אפילו **אִי קָמַבְרֵי יוֹם תְּקוּפָה גּוֹמֵר**, וכמו כן הם סוברים **דכוּלֵּיהּ חַג בָּעִינַן** בתקופה החדשה, **הָאֵיכָּא** – הרי כל ימי חול המועד הינם בתקופה החדשה.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, אֲחֵרִים בְּתִקּוּפַת נִיסָן** – בתקופת ניסן המתאחרת לבוא הם עוסקים, ולא בתקופת תמוז הנמשכת לתוך תשרי. **דִּכְתִיב** (דברים טז א) ״**שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב**״, ודרשו חכמים, **שְׁמוֹר אָבִיב שֶׁל תְּקוּפָה** – תשמור את האביב שהוא תקופת ניסן של שנת החמה, **שֶׁיִּהֵא בְּחֹדֶשׁ נִיסָן** של לבנה, דהיינו, שתחול תקופת ניסן עוד בזמן חידושה של לבנה, וחידוש הלבנה הוא עד י״ד לחודש, נמצא, שאם חל יום התקופה בט״ו לחודש ניסן אין מתקיים המקרא ׳שמור את חודש האביב׳, מאחר שאין האביב חל בזמן חידוש הלבנה, ויש לעבר את השנה.

שואלת הגמרא: **וְלִיעַבְּרֵיהּ לַאֲדָר** – הרי ניתן לעבר את חודש אדר, שיהיה מלא וכך תחול התקופה החדשה בי״ד לחודש, ויתקיים המקרא ׳שמור את חודש האביב׳.

משיבה הגמרא: **אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב**, אכן כאשר חלה התקופה בט״ו לחודש מעברים את חודש אדר ולא את השנה, ורק כאשר חלה התקופה בט״ז לחודש אז הכרח הוא לעבר השנה, **וְתַנָּא** דאחרים שנקט בדבריו ׳ארבעה עשר יום׳ **מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה קָחָשִׁיב** – הוא מונה מן המנין הגבוה לנמוך, **וְהָכִי קָאָמַר**, אם יחסרו מתקופת טבת שבעה עשר יום, או שמה עשר או חמשת עשר, **עַד מִיעוּטוֹ** של החודש, **מְעַבְּרִין** את השנה, **וְכַמָּה** הוא **מִיעוּטוֹ** של חודש **אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם**. דהיינו, אם נופלת התקופה בט״ז לחודש, אזי בהכרח צריך לעבר על כך את השנה, אבל אם חסר מן התקופה רק ארבעה עשר יום ונופלת התקופה בט״ו לחודש, מעברים את חודש אדר, ונמצא שהתקופה החדשה חלה בי״ד לחודש, שהוא עדיין בזמן חידוש הלבנה.

שיטה אחרת בביאור דברי אחרים: **רַבִּינָא אָמַר, לְעוֹלָם אֲחֵרִים בְּתִקּוּפַת תִּשְׁרֵי כַּיְּימֵי** ולא בניסן, ואף על פי כן סוברים הם שאם חסרה תקופת תמוז ארבעה עשר יום ונופלת התקופה החדשה בט״ו לחודש, מעברים את השנה, **וְקָסְבְרֵי אֲחֵרִים כּוּלֵּיהּ חַג בָּעִינַן וְיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן** – צריך שיהא כל חג הסוכות בתקופה החדשה, אף יום טוב הראשון, ומאחר וסוברים הם שיום התקופה הוא גמר התקופה הישנה, נמצא שאם נופלת התקופה בט״ו לחודש, אין יום טוב הראשון חל בתקופה החדשה, וצריך לעבר את השנה.

מקשה הגמרא: כיצד ניתן לומר שצריך שיהא **יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן** בתקופה החדשה, הרי במקרא ׳**חַג הָאָסִיף**׳ **כָּתִיב**, דהיינו, הזמן שבו מותר לאסוף תבואה ופירות בתוך החג, שהוא חול המועד שהותרה בו מלאכה לצורך דבר האבד, אבל ביום טוב אסור לאסוף. מתרצת הגמרא: אחרים סוברים שאין הכוונה לאיסוף ממש, אלא ל**חַג הָבָא בְּזְמַן אֲסִיפָה**, דהיינו, חג הסוכות, שהוא בא בזמן איסוף התבואה, ואף יום טוב ראשון בכלל.

שנינו במשנה: **סְמִיכַת זְקֵנִים** בשלשה דברי רבי שמעון, רבי יהודה אומר בחמשה. **תָּנוּ רַבָּנָן**, נאמר (ויקרא ד טו) ׳וְסָמְכוּ זִקְנֵי הָעֵדָה אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּר׳, ומבארת הברייתא, ׳**וְסָמְכוּ** וְלֹא **זְקֵנִי**, **יָכוֹל** וְלֹא **זְקֵנֵי הַשּׁוּק** – שמא כוונת הכתוב שיסמכו על הפר זקנים מן השוק, כלומר, תלמידי חכמים שאינם יושבים בסנהדרין, **תַּלְמוּד לוֹמַר** ׳**עֵדָה**׳, ואין עדה אלא סנהדרין. ועדיין יש לומר, **אִי עֵדָה יָכוֹל קְטַנֵּי עֵדָה** – שמא די לזה בזקנים מן סנהדרין קטנה, **תַּלְמוּד לוֹמַר** ׳**הָעֵדָה**׳ בה״א הידיעה, כלומר, **הַמְיוּחָדִין שֶׁבָּעֵדָה**, שהם סנהדרין גדולה. **וְכַמָּה** הֵן הזקנים הצריכים לסמוך, יש ללמוד זאת ממה שנאמר ׳**וְסָמְכוּ**׳ לשון רבים, ומיעוט רבים **שְׁנַיִם**, וכמו כן נאמר ׳**זִקְנֵי**׳ בלשון רבים ומיעוטם **שְׁנַיִם**, נמצא שצריך ארבעה זקנים, **וּמאחר שֶׁאֵין עושים בֵּית דִּין שָׁקוּל** [ז״זוגות], כדי שאם יחלקו יוכלו להכריע אחר הרוב, **לפיכך מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם** – על ארבעת הזקנים **עוֹד אֶחָד**, **וְהֵרֵי כָּאן חֲמִשָּׁה** זקנים. אלו **דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר**, נאמר בכתוב ׳**זִקְנֵי**׳, ומיעוט רבים **שְׁנַיִם**, **וּמאחר שֶׁאֵין עושים בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד**, **הֲרֵי כָּאן שְׁלֹשָׁה** זקנים לסמיכת הפר.

שואלת הגמרא: **וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הָכְתִיב** ׳**וְסָמְכוּ**׳ – מה דורש רבי שמעון מתיבת ׳וסמכו׳. ומשיבה: **הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְגוּפֵיהּ** – תיבה זו לגופה היא נצרכת, ללמד שהזקנים סומכים את ידיהם על הפר, ואין היא מיותרת לדרשה, ולפיכך אין ללמוד ממנה להוסיף על מספר הזקנים. שואלת הגמרא: **וְרַבִּי יְהוּדָה** – מה יענה על טענת רבי שמעון שתיבה זו נצרכת לגופה. ומשיבה: **לְגוּפֵיהּ לֹא צְרִיךְ** קרא, **דְּאִם כֵּן דְּלֹא אָתֵי** ׳**וְסָמְכוּ**׳ **לְדָרְשָׁה** – שאם אין תיבה זו באה לדרוש הימנה, **לִיכְתּוֹב** בפסוק ׳**וְקִנֵּי הָעֵדָה יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּר**׳, ללא תיבת ׳וסמכו׳, ונמצא, שבהכרח היא באה להוסיף על מספר הזקנים.

ומבארת הגמרא: **וְרַבִּי שִׁמְעוֹן** סובר שלא היה ניתן לכתוב המקרא ללא תיבה זו, משום **דְּאִי כְּתִיב הָכִי** ׳זקני העדה ידיהם על ראש הפר׳, **הָוֶה אָמֵינָא מַאי ׳עַל׳ בְּסָמוּךְ** – היה מקום לומר שפירוש תיבת ׳על׳ הוא ׳בסמוך׳, דהיינו, שידיהם יהיו בסמוך לפר, ואינם צריכים להניחם על ראשו ממש, ולפיכך הוצרך הכתוב לומר ׳וסמכו׳, ללמדנו שיש להם לסמוך את ידיהם ממש על ראש הפר, ונמצא, שאין תיבה זו מיותרת לדרשה.

תשובת רבי יהודה: **וְרַבִּי יְהוּדָה** – סובר שאי אפשר היה לומר שכוונת התורה שיניחו את ידיהם בסמוך לראש הפר, משום **דְּגָמַר רֹאשׁ רֹאשׁ מֵעוֹלָה** – הוא לומד גזירה שוה ׳ראש ראש׳ מקרבן עולה, שלגבי קרבן עולה נאמר (ויקרא א ד) ׳וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה׳, ובפר העלם דבר של ציבור נאמר (שם ד טו) ׳וְסָמְכוּ זִקְנֵי הָעֵדָה אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּר׳, ולומדים את דין פר העלם דבר של ציבור בגזירה שוה מדין קרבן עולה, שכשם ששם יש לסמוך על ראש הקרבן ממש, כמו כן בפר העלם דבר של ציבור, ולפיכך לא נצרכה כאן תיבת ׳וסמכו׳, ואפשר לדורשה לענין מנין הזקנים.

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן לָא גָּמַר רֹאשׁ רֹאשׁ מֵעוֹלָה – אמנם רבי שמעון לא קיבל מרבו גזירה שוה זו, ולפיכך הוא סובר שאין לדרוש תיבת ׳וסמכו׳ לענין מנין הסומכים, מאחר שצריכה היא ללמד שסומכים את ידיהם על ראש הפר ממש.

הגמרא מבארת כמה דינים בעניני סמיכת חכמים: **תָּנָא, סְמִיכָה וְסְמִיכַת זְקֵנִים** יש לעשותם **בְּשִׁלְשָׁה** אנשים. מבררת הגמרא: **מַאי סְמִיכָה וּמַאי סְמִיכַת זְקֵנִים**, כלומר, במשנה שנינו דין סמיכת זקנים על ראש פר העלם דבר של ציבור, אך מה היא ה׳סמיכה׳ הנזכרת בברייתא. **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן**, סמיכה זו היא **מִיסְמַךְ כָּבֵי** – סמיכת החכמים, שיקראו מעתה בשם ׳רבי׳. וסמיכה זו בשלשה תלמידי חכמים היא נעשית.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף, מִיסְמַךְ כָּבֵי בְּשִׁלְשָׁה מָנָלַן – מנין לומדים שסמיכת החכמים היא בשלשה, **אִילֵּימָא מִדִּכְתִיב** לגבי סמיכת משה ליהושע (במדבר כז כג) ׳**וַיִּסְמֹךְ אֶת יָדָיו עָלָיו**׳, **אִי הָכִי תְּמֵנֵי בְּחַד** – אם כן יש ללמוד משם שדי באחד הסומך, שהרי משה רבינו

המשך בעמוד יט

יחיד היה בשעה שסמך ליהושע, וְכִי תֵּימָא מֹשֶׁה בִּמְקוֹם שִׁבְעִים
וְחַד קָאֵי – ואם תאמר שמשה היה שקול כנגד שבעים ואחד דייני
הסנהדרין, אִי הָכִי לִיבָּעֵי שִׁבְעִים וְחַד – אם כן יש ללמוד משם שאין
סומכים את החכמים אלא בבית דין של שבעים ואחד. תַּשְׁיָא – אכן
קושיא זו בעינה עומדת.
הגמרא מבררת כיצד נעשית סמיכה זו: אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ
דְּרָבָא לְרַב אַשִׁי, בֵּידָא מַמָּשׁ סָמְכִין לֵיהּ – האם מניחים הסומכים את
ידיהם ממש על ראשו של הנסמך. אֲמַר לֵיהּ רב אשי, אינם מניחים
עליו את ידיהם, אלא סָמְכִין לֵיהּ בְּשָׁמָא – בקריאת שם, דהיינו, קָרֵי
לֵיהּ רַבִּי – קוראים לו בשם 'רבי', וְהָכֵי לֵיהּ רְשׁוּתָא לְמֵידַן דִּינֵי
קְנָסוֹת – וכמו כן נותנים לו רשות לדון מעתה דיני קנסות.
הגמרא מקשה על מה שנתבאר בברייתא שסמיכת חכמים
בשלשה: וְחַד לֹא סָמִיךְ – האם אדם אחד אינו רשאי לסמוך, וְהָא
אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב, בְּרַם [־אבל] זָכוּר אוֹתוֹ הָאִישׁ לַטּוֹב, וְרַבִּי
יְהוּדָה בֶּן בְּבָא שְׁמוֹ, שֶׁאִילְמָלֵא [־שאם לא] הוּא נִשְׁתַּכְּחוּ [־היו
משתכחים] דִּינֵי קְנָסוֹת מִיִּשְׂרָאֵל.
שואלת הגמרא: נִשְׁתַּכְּחוּ, נִגְרְסִינְהוּ. כלומר, מדוע היו משתכחים,
הרי ניתן לחזור ולשננם. אֶלָּא כוונת הדברים היא, שאילולי רבי
יהודה בן בבא